

MTK:n Luonnon monimuotoisuus- ohjelma

Tavoitteena luonnon
monimuotoisuuden
turvaaminen ja
edistäminen

Luonnon
monimuotoisuus

eli biodiversiteetti = lajien sisäistä perinnöllistä vaihtelua, lajien runsautta sekä niiden elinympäristöjen monimuotoisuutta

Luonto-
pääoma

= uusiutuvat ja uusiutumattomat luonnonvarat

Ekosysteemi-
palvelut

= luonnon ihmiselle tarjoamat aineelliset ja aineettomat palvelut (tuotanto-, ylläpito-, säätely- ja kulttuuripalvelut)

TURVAAMME JA EDISTÄMME LUONNON MONIMUOTOISUUTTA

- › hyvillä viljely- ja metsänhoitokäytännöillä
- › kohdennetulla luonnonhoidolla ja ennallistamisella
- › maanomistajälähtöisellä vapaaehtoisella suojelulla

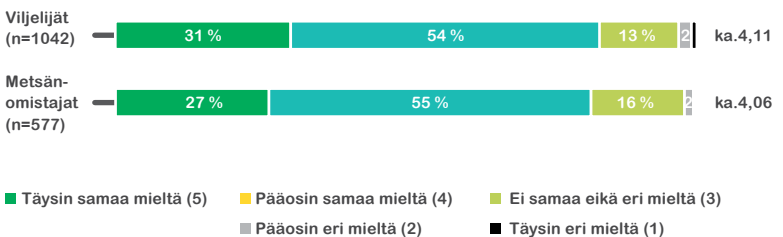
Luonnon monimuotoisuus on elämän ja hyvinvoinnin perusta sekä ruuantuotannon, elinvoimaisten metsien ja terveen ympäristön edellytys. Luontopääoma ja ekosysteemipalvelut ovat riippuvaisia luonnon monimuotoisuudesta.

Suomi on sitoutunut kansainväliseen tavoitteeseen pysäyttää luonnon monimuotoisuuden heikentyminen. Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry jäsenineen toimii luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi ja edistämiseksi. Omat arvomme, tulevaisuuden kilpailukyky ja halu toimia kestävästi edellyttävät meiltä tekoja luonnon monimuotoisuuden hyväksi.

Luonnon monimuotoisuudesta huolehtiminen metsissä ja maatalousympäristöissä on osa suomalaista maa- ja metsätaloutta. Kahdeksan kymmenestä järjestömme viljelijästä ja metsänomistajasta kertoo kehittävänsä toimintaansa ympäristön kannalta yhä kestävämmäksi. Toimintansa kehittämisen tueksi maanomistajat tarvitsevat vakaan ja kannustavan toimintaympäristön sekä luotettavaa tietoa.

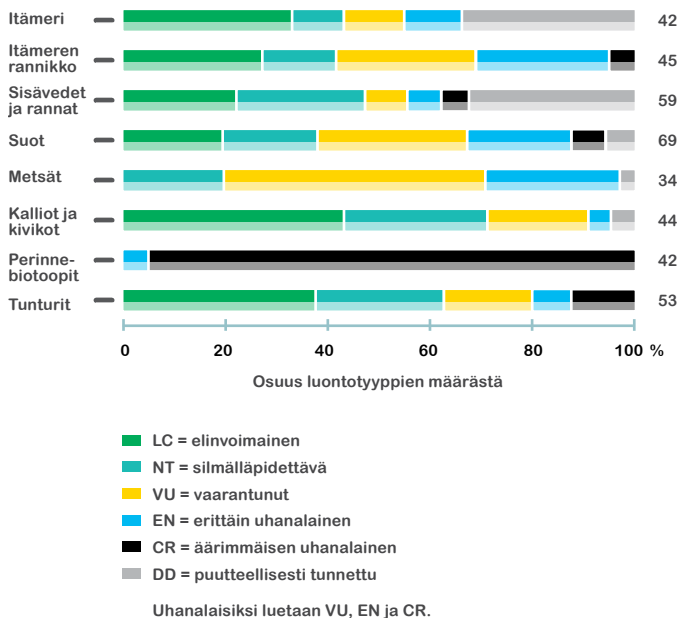
> MTK:n jäsenet ovat valmiita huomioimaan yhä paremmin luonnon monimuotoisuutta (MTK:n Ympäristöluotain -kysely 2018).

Luonnon monimuotoisuus tulisi huomioitua nykyistä paremmin, mikäli siihen olisi enemmän taloudellisia kannusteita.

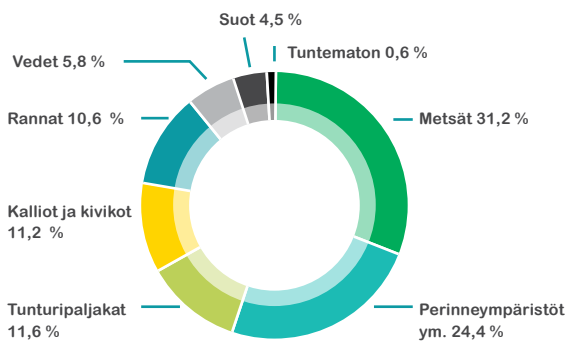

Suomen luontotyyppien toisessa uhanalaisuusarvioinnissa (2018) arvioiduista 388 luontotyypistä lähes puolet (48 %) arvioitiin uhanalaisiksi koko maassa. Suomessa kuitenkin yksikään luontotyyppi ei ole kokonaan hävinnyt. Luontotyypin uhanalaisuuteen vaikuttavat kyseisen luontotyypin määrän väheneminen, suppea levinneisyysalue, ympäristön laadun heikkeneminen ja luonnonprosessien häiriintyminen.

> Luontotyyppien jakautuminen uhanalaisuusluokkiin luontotyyppien lukumäärän perusteella eri luontotyyppiryhmissä koko maassa (Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointi 2018).

Suomen lajien viidennen uhanalaisuusarvioinnin (2019) mukaan maamme lajisto jatkaa uhanalaistumisestaan. Kaikkien eri elinympäristöjen arvioiduista lajeista 11,9 % on uhanalaisia. Suomi on metsäinen maa, ja suurin osa uhanalaisista lajeista elää ensisijaisesti metsissä. Metsälajeista uhanalaisia on 9 %. Toiseksi eniten uhanalaisia lajeja elää perinneympäristöissä eli erilaisilla kedoilla, niityillä, hakamailla ja metsälaitumilla. Pelto viljelymaana ei kuulu perinneympäristöihin. Perinneympäristöjen arvioiduista lajeista uhanalaisia on 14 %.

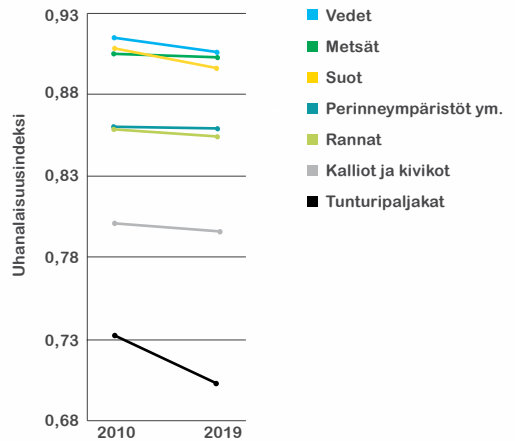

Uhanalaisten lajien jakautuminen ensisijaisen elinympäristön mukaisesti (Suomen lajien uhanalaisuusarviointi 2019).

Metsissä ja maatalouden perinneympäristöissä uhanalaistumiskehitys on saatu muita elinympäristöjä paremmin hallintaan, sillä niiden osalta negatiivinen muutos on ollut uhanalaisuusindeksin perusteella vähäisintä. Soilla lajiston uhanalaistuminen jatkuu edelleen.

Onnistuneet päätökset perustuvat tietoon. Luontotyyppien ja lajien tilanteen sekä niiden kehityssuuntien tunteminen on edellytys tehokkaalle ja vaikuttavalle toimenpiteidenpriorisoinnille ja kohdentamiselle. Tutkimustieto on välttämätöntä maa- ja metsätalouden jokapäiväisten käytäntöjen ympäristöystävällisyyden kehittämiseksi. Luotettavaa ja objektiivista tietoa tarvitaan esimerkiksi siihen, että luonnonsuojelualueverkosto ja luonnon monimuotoisuutta lisäävät toimet pystytään suunnittelemaan ja toteuttamaan myös ilmastonmuutoksen ja vesiensuojelun kannalta onnistuneesti ja ennallistamistoimet kohdistamaan kustannustehokkaasti.

< Uhanalaisuusindeksit pääelinympäristöittäin vuosina 2010 ja 2019 (Suomen lajien uhanalaisuusarviointi 2019).

- › Jatketaan säännöllisiä ja kattavia uhanalaisuusarviointoja. Varmistetaan eri arviointikertojen menetelmällinen yhtenäisyys, jotta eri ajankohtien tiedot ovat keskenään vertailukelpoisia ja todelliset muutokset pystytään havaitsemaan.
- › Kartoitetaan luonnon monimuotoisuuden suojeluun liittyvät keskeisimmät tiedonpuutteet ja tuetaan tutkimustoimintaa.
- › Parannetaan viranomaisten ja neuvontaorganisaatioiden antaman neuvonnan laatua ja saatavuutta.

Vuoteen 2020 ulottuvien luonnon monimuotoisuutta koskevien strategioiden päätavoitteena on pysäyttää luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen vuoteen 2020 mennessä. Tavoitetta ei saavuteta Suomessa, EU:ssa eikä globaalisti, joten vaikuttavia toimenpiteitä on jatkettava strategioiden tukemana myös tulevaisuudessa. Vaikka luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen on maailmanlaajuinen ongelma ja monet negatiivisen kehityksen osatekijät ovat eri alueiden osalta yhteneviä, toimivat ratkaisut vaihtelevat maittain ja alueittain. Vaikuttavimmat toimenpiteet tehdään käytännön toiminnan yhteydessä.

- › Keskitytään uusien rajoitteiden sijaan jo toimivien käytäntöjen laajentamiseen ja vahvistamiseen erilaisten kannusteiden avulla.
- › Laaditaan strategiat yhteistyössä siten, että metsänomistajien ja viljelijöiden käytännön tieto tulee hyödynnetyksi ja näkemykset huomioituiksi.
- › Huolehditaan, että strategioissa on tasapaino ympäristöperusoikeuden ja omaisuuden suojan välillä sekä kestävyys taloudellisessa, sosiaalisessa ja ympäristöllisessä ulottuvuudessa.

MONIMUOTOISUUTTA HYVILLÄ VILJELY- JA METSÄNHOITO- KÄYTÄNNÖILLÄ

Elinvoimainen maa- ja metsätalous sekä koko maaseutu ovat osa monimuotoista luontoa. Vastuullinen ja kannattava maa- ja metsätalous ja luonnon monimuotoisuus tukevat toisiaan samalla, kun ne tuottavat laaja-alaisesti hyvinvointia. Edellytyksenä luonnon monimuotoisuuden edistämiseen hyväksyttävällä tavalla on myös kestävä kehityksen ympäristöllinen, sosiaalinen ja taloudellinen tasapaino.

Maisema metsineen ja soineen, peltoineen, vesistöineen sekä rakennettujen alueiden pihoineen ja puutarhoineen edustaa elinympäristöjen ja ekosysteemipalveluiden kirjoa sekä luonnon ja ihmisen yhteistyötä. Suomi on kasvillisuuden ja erityisesti metsien (metsätalousmaata 86 % maapinta-alasta, Luke 2019) peittämä maa runsaine vesistöineen. Moniin muihin maihin verrattuna käytössä oleva maatalousmaan määrä on Suomessa vähäinen (7 % maa-pinta-alasta, Luke 2019). Suomen erityispiirteinä ovat myös suot ja turvemaat, joita on Suomen maapinta-alasta noin kolmannes (Suomen luontotyypin uhanalaisuusarviointi 2018).

Metsälajien ja -luontotyyppien uhanalaistumisen keskeisimpiä taustasyitä ja tulevaisuuden uhkatekijöitä ovat kuolleen puun väheneminen, vanhojen metsien ja vanhojen puuyksilöiden väheneminen sekä metsien puulajisuhteiden muutokset. Metsien uudistamis- ja hoitotoimet vaikuttavat metsän rakennepiirteisiin ja siten monimuotoisuuteen. Metsien hoidon ja puunkorjuun toimintatapoja kehitettäessä ja niitä käytätön sovellettaessa onkin otettava huomioon kaikki monimuotoisuuden tasot.

- › Jätetään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet ja uhanalaisten lajien tunnetut esiintymät metsänkäsittelyn ulkopuolelle tai käsitellään niitä erityistoimin.
- › Säilytetään talousmetsien luontaiset rakennepiirteet ja vahvistetaan niitä lisäämällä puulajiston monipuolisuutta, lehtipuiden osuutta ja lahoppun määrää sekä jättämällä hakkuualoille säästöpuita, joista erityisen arvokkaita ovat haavat, raidat ja jalot lehtipuut.
- › Hoidetaan vesistöjen ja muiden herkkien kohteiden suojavyöhykkeitä monimuotoisuutta ja riistan elinympäristöjä turvaten.
- › Uudistetaan metsät kasvupaikalle sopivilla, pääsääntöisesti kotimaisilla, puulajeilla. Otetaan muuttuva ilmasto huomioon kasvatettavien puulajien valinnassa.
- › Suositaan maanpinnan käsittelyssä kevyintä tilanteeseen sopivaa menetelmää.
- › Säilytetään kuollutta puuta puunkorjuussa.
- › Hyödynnetään erilaisia metsänkäsittelymenetelmiä metsien rakenteen monipuolistamiseksi.
- › Varmistetaan, että luontoarvoista ja niiden huomioon ottamisesta keskustellaan metsänomistajan kanssa toimenpiteitä metsään suunniteltaessa sekä huolehditaan siitä, että asetetut toiveet toteutuvat.

Riistalajien kannanhoito on osa luonnon monimuotoisuuden suojelua. Liian tiheä hirvieläinkanta vaikeuttaa lehtipuiden uudistumista ja metsien puulajirakenteen monipuolistamista. Vieraslajit ovat levitessään uhka alkuperäiselle luonnolle.

- › Jätetään riistatiheikköjä.
- › Vähennetään riistaruokinnan haittavaikutuksia.
- › Rajoitetaan hirvieläinkantoja tavalla, joka mahdollistaa myös lehtipuiden kasvatuksen ja vältetään ylisuuria riistakantoja suunnitelmallisella metsästyksellä.
- › Hyödynnetään metsästyksen mahdollisuuksia vieraslajien torjunnassa.

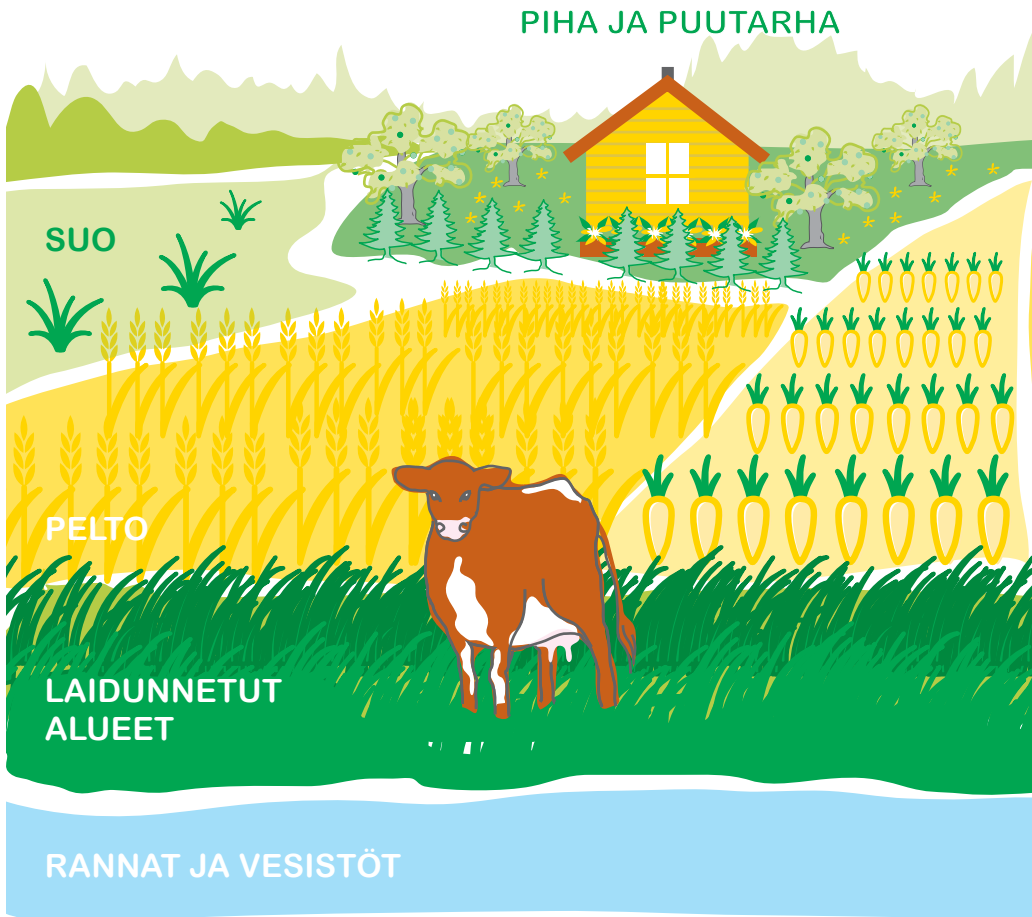
Suoluontotyyppien ja -lajiston tilaan merkittävimmin vaikuttaviksi tekijöiksi on määritelty ojittaminen, pellonraivaus, turpeenotto ja vesirakentaminen. Maa- ja metsätalouden vesiensuojelulla pyritään hajakuormituksen vähentämiseen. Kosteikat rikastuttavat luonnon monimuotoisuutta niin metsissä kuin maatalousympäristöissä.

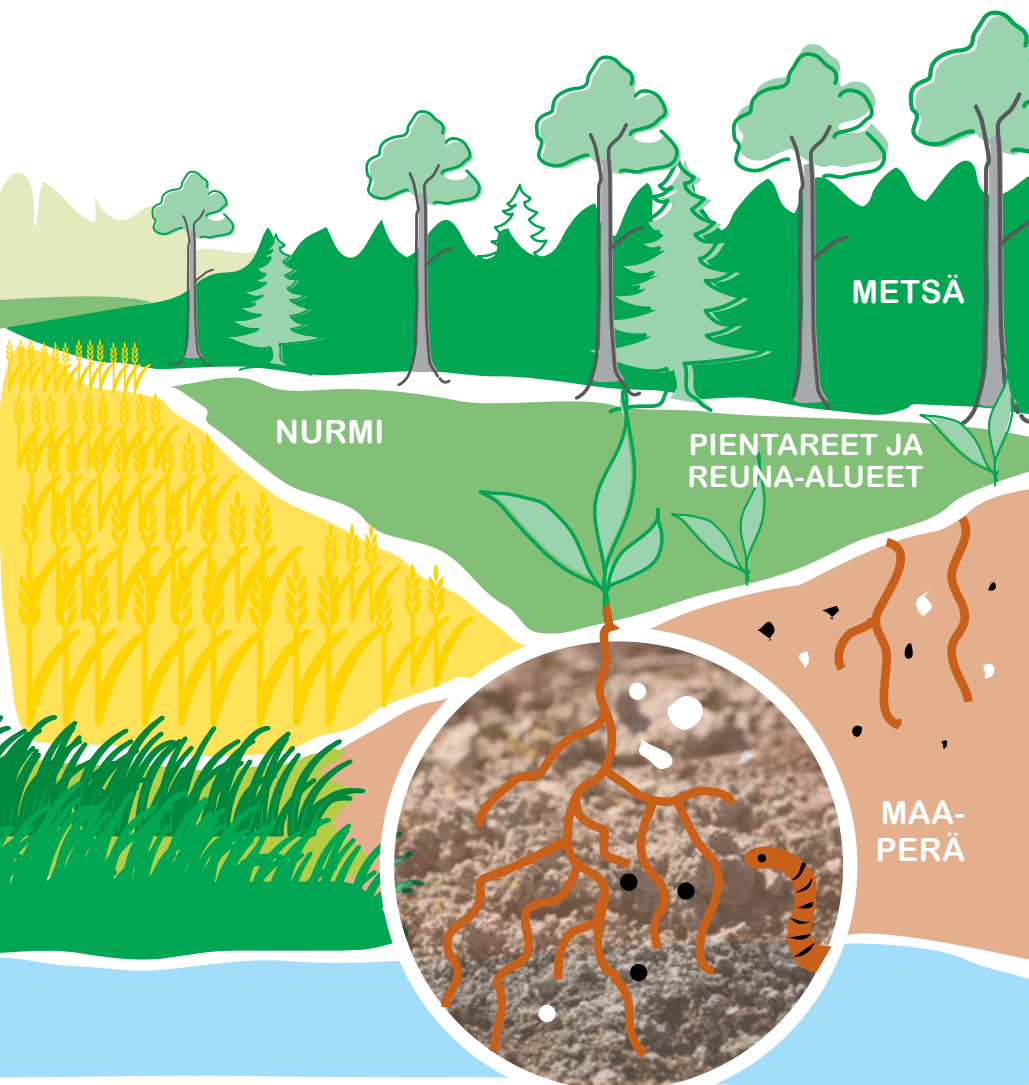
- Ei ojiteta vesitaloudeltaan luonnontilaisia tai luonnontilaisen kaltaisia soita ja etsitään pellonraivaukselle vaihtoehtoja.
- Lisätään tutkimusta siitä, miten suoluontoa voidaan turvata entistä paremmin metsätalouden harjoittamisen yhteydessä.
- Huomioidaan kalojen kulku ja uhanalaisten vesieläiden elinympäristöt teiden ja ojien rakentamisen ja kunnossapidon suunnittelussa ja toteutuksessa.
- Edistetään luonnonmukaisen vesirakentamisen menetelmiä maa- ja metsätalousalueilla sekä kannustetaan kosteikkojen perustamiseen.
- Käsitellään monimuotoisuudelle tärkeitä vaihettumisvyöhykkeitä tavalla, joka turvaa tärkeät rakennepiirteet.
- Kehitetään valuma-alueen monimuotoisuuden turvaavia vesitalousratkaisuja yhteistyössä maanomistajien ja tutkimuksen kanssa.

Monimuotoinen maaseutu- maisema on erilaisten elin- ympäristöjen kokonaisuus

Ominaisuuksiltaan erilaiset peltolohkot pientareineen sekä elävä maaperä ovat tärkeä osa maatalousluonnon monimuotoisuutta. Luonnon monimuotoisuuden kannalta merkityksellisiä reuna-alueita ja vaihtumisvyöhykkeitä on Suomessa paljon. Ne tarjoavat elinympäristöjä monille lajeille.

- › Sallitaan hallittu hoitamattomuus välttämällä esimerkiksi pientareiden niittoa huolehtimalla kuitenkin samalla vieraslajien leviämisen estämisestä.
- › Pidetään huolta peltojen reuna-alueiden laadusta kiinnittämällä huomiota niiden avoimuuteen ja puoliavoimuuteen, jotta luontotyyppi muuttuu vaihteittain.

Viljelykierrot ja seoskasvustot, viherlannoitus ja monilajiset ympäristö- ja rehunurmet sekä kerääjä- ja aluskasvit lisäävät peltojen lajirikkuutta. Vesiensuojelun edistämiseksi perustettujen suojakaistojen ja -vyöhykkeiden monimuotoisuutta sekä pelloille kylvettyjen monimuotoisuuskaistojen hyödyntämistä voidaan edelleen edistää. Maaperän kasvukunnon hoito ja eloperäisen aineksen määrä tukee biologista aktiivisuutta maassa. Monipuolisilla ja ympäristöä huomioivilla muokkaustavoilla, viljelykierrolla ja esimerkiksi kerääjäkasveilla tavoitellaan myös ravinteiden käytön tehostamista sekä maan rakenteen parantamista, joilla on myönteinen vaikutus maan pieneliötoimintaan.

- › Monipuolistetaan viljavaltaisia viljelykiertoja ottamalla viljelyyn esimerkiksi valkuais- ja öljykasveja, syysviljoja, monivuotisia kasveja sekä nurmia.
- › Lisätään peltojen talviaikaista kasvipeitteisyyttä, mikä tarjoaa vesiensuojeluhuotyjen lisäksi elinympäristöjä monille lajeille.
- › Vähennetään kasvinsuojeluaineiden käyttötarvetta nurmikierron avulla.

Laidunnus houkuttelee selkärangattomia lajeja ja peltolintuja sekä tekee tilaa niittykasveille myös muualla kuin perinneympäristöissä. Karjan ravinnoksi tarvittavat rehunurmet ovat yleensä usean lajin ja lajikkeen seoskasvustoa. Lisäksi lannan käyttö lannoitteena vilkastuttaa maan pieneliötoimintaa ja parantaa sen multavuutta.

- › Kannustetaan tiloja luonnon monimuotoisuutta edistävään peltolaidunnukseen osana eläinten hyvää hoitoa.
- › Edistetään alkuperäisrotujen kasvatusta.

Luomutuotannolla on tärkeä merkitys maatalousluonnon monimuotoisuuden ylläpitäjänä ja edistäjänä. Luomutuotannossa viljellään usein seoskasvustoja. Sallittujen kasvinsuojeluaineiden määrä on vähäinen ja niitä käytetään lähinnä erikoiskasvien viljelyssä. Luomutuotannossa olevat pellot tarjoavatkin elinympäristöjä monenlaisille eliöille.

- › Kannustetaan tavanomaista tuotantotapaa käyttäviä tiloja hyödyntämään myös luomun viljelymenetelmiä.

Pölytys on ruuantuotannolle elintärkeä ekosysteemipalvelu. Ruokaturvan kannalta on välttämätöntä, että pölytys kyetään turvaamaan myös tulevaisuudessa.

- › Edistetään ja kehitetään biologista kasvinsuojelua sekä täsmäkasvinsuojelua.
- › Parannetaan pölyttäjien elinolosuhteita esimerkiksi kukkivia kasveja viljelemällä.
- › Seurataan tutkimuksin pölyttäjien määrän muutoksia ja kehitetään tutkimukseen perustuen uusia toimintamalleja, joilla voidaan yhä paremmin tukea pölyttäjien hyvinvointia.
- › Edistetään mehiläistarhaajien ja maanomistajien yhteistyöhön perustuvia pölytyspalveluja.

Maanomistajien rohkaiseminen yhä aktiivisempaan luontoarvojen huomiointiin ja erilaisten ekosysteemipalveluiden edistämiseen voi paitsi hyödyttää luonnon monimuotoisuutta myös luoda uutta liiketoimintaa. Uudenlaisia maa- ja metsätalouden kannattavuutta edistäviä toimintamalleja voidaan kehittää esimerkiksi kannustamalla maanomistajia keskinäiseen yhteistyöhön.

Ekosysteemipalveluiden eli luonnon tarjoamien aineellisten ja aineettomien hyödykkeiden tuotteistamiseen tulee panostaa, jotta voidaan luoda uusia markkinoihin perustuvia rahoitusmalleja. Useille tuotantopalveluille (esim. luonnontuotteiden kauppa) on jo olemassa vakiintuneet markkinat, mutta säätely- ja ylläpitopalveluiden (esim. metsien hiilensidonta) sekä kulttuuripalveluiden markkinat ovat vasta kehittymässä. Tuottavan maan sekä maa- ja metsätalouden harjoittajien myönteinen vaikutus ekosysteemipalveluiden verkostossa tulisi arvottaa siten, että yhteiskunta olisi valmis tunnustamaan ja tarvittaessa tukemaan ekosysteemipalveluihin liittyviä toimenpiteitä muidenkin kuin tuotantopalveluiden osalta.

MONIMUOTOISUUTTA KOHDENNETULLA LUONNONHOIDOLLA JA ENNALLISTAMISELLA

Luontoarvoja voidaan vahvistaa luonnonhoidolla. Ennallistamisella voidaan puolestaan nopeuttaa ihmisen muokkaaman ympäristön palauttamista takaisin luonnontilaan tai mahdollisimman lähelle sitä.

Aktiivinen luonnonhoito ja ennallistaminen vaativat sekä osaamista että resursseja, minkä vuoksi toimenpiteet on kustannustehokkuuden varmistamiseksi kohdennettava huolellisesti. Luonnonhoidolla voidaan ennestään tukea tavanomaisen maa- ja metsätalouden työtä luonnon monimuotoisuuden hyväksi. Ennallistamisen osalta ensisijaisia alueita ovat jo perustetuilla luonnonsuojelualueilla sijaitsevat kohteet.

Tietyt metsäluontotyytit ovat monimuotoisuudelle erityisen tärkeitä. Näitä ovat esimerkiksi lehdot, rehevät korvet ja paahderinteet.

- › Hoidetaan lehtoja ehkäisemällä kuusettumista.
- › Ylläpidetään harjumetsiä huolehtimalla niiden avoimuudesta.
- › Edistetään luonnonhoidollista kulotusta ja palautetaan ennallistamispoltoilla metsän luonnollinen kehityskulku ja lisätään samalla palaneen ja kuolleen puun määrää.
- › Panostetaan lähteiden ja muiden pienvesien kunnostamiseen.

Soiden aktiivisen ennallistamisen sijaan joissakin kohteissa ennallistamaan jättäminen voi olla toimivin ja kokonaisuuden kannalta parhaaseen lopputulokseen johtava ratkaisu. Toteutustapaa valittaessa on kiinnitettävä huomiota ilmasto- ja vesistövaikutuksiin.

- › Edistetään metsien ja soiden luontaisen vesitalouden palauttamista oja tukkimalla ja patorakenteilla.
- › Edistetään ja tuetaan kosteikkojen perustamista ja hoitoa.
- › Kehitetään aktiivisen ennallistamisen menetelmiä eri elinympäristöissä eli esimerkiksi veden johtamista ojien kunnostuksen yhteydessä suojellulle suolle sen luontaisen vesitalouden palauttamiseksi.
- › Jätetään heikkotuottoiset karut suot ennallistumaan.

Kaikki Suomessa esiintyvät perinneympäristöt ovat uhanalaisia. Pellonraivaus, metsittäminen sekä umpeenkasvu laidunnuksen ja niiton loputtua hankaloittavat perinneympäristöjen lajien ja luontotyyppien säilymistä. Perinneympäristöt vaativat aktiivista hoitoa säilyäkseen, joten laidunnuksen, niiton sekä muun maataloustoiminnan merkitys on runsaan perinnebiotooppilajiston ja maisemallisesti merkityksellisten alueiden kannalta ratkaisevaa. Tällä hetkellä perinneympäristöjä on hoidossa noin 30 000 hehtaaria (Suomen luontotyyppien uhanalaisuusarviointi 2018).

- › Lisätään hoidossa olevien perinneympäristöjen määrää ja kohdennetaan perinnebiotooppien hoitoa alueellisen edustavuuden varmistamiseksi.
- › Varmistetaan, että taloudelliset kannustimet ovat riittävän houkuttelevia innostamaan laidunnukseen ja muuhun perinneympäristöjen hoitoon.
- › Kehitetään toimintamalleja, jotka edesauttavat laiduneläinten ja laidunnusta tarvitsevien alueiden kohtaamista.

Perinneympäristöt ovat ominaisuuksiltaan vaihtelevia, joten ne tarvitsevat erilaisia hoitotoimia. Uhanalaisuusarvioinnissa on tunnistettu 40 erilaista perinneympäristöjen luontotyyppiä.

Ekologinen kompensatio voi olla uudenlainen keino hyvittää luonnolle aiheutuvaa haittaa, jota maankäyttömuodon muuttaminen tai rakentaminen aiheuttaa. Maanviljelijät ja metsänomistajat voivat omistamillaan alueilla ja siellä tekemillään toimilla tarjota mahdollisuuksia ekologisen kompensatian toteuttamiseksi. Ekologisen kompensatian toimintamalleja tulisi kehittää ensisijaisesti vapaaehtoisuuden ja markkinamekanismien pohjalta, jotta luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen liittyvää rahoituspohjaa saataisiin laajennettua ja kustannustehokkuus varmistettua.

MONIMUOTOISUUTTA MAANOMISTAJA-LÄHTÖISELLÄ VAPAAEHTOISELLA SUOJELULLA

Luonnonsuojelualueverkosto ja muut suojellut alueet kattavat ainakin 17 % Suomen maapinta-alasta (Suomen 6. CBD-maaraportti 2019). Metsistä on suojeltu 13 % (metsä- ja kitumaan pinta-alasta, Luke 2019) ja soista 15 % (ojittamattomien ja ojitettujen soiden kokonaisalasta, Suomen luontotyypin uhanalaisuusarviointi 2018).

Noin kaksi kolmasosaa Euroopan tiukasti suojeluista metsistä on Suomessa (State of Europe's Forests 2015).

Suojelualueiden perustaminen täydentää luonnon monimuotoisuuden ja ekosysteemipalveluiden turvaamisen keinovalikoimaa. Suojelun kohdentamisessa huomiota on kiinnitettävä myös suojelualueiden sijantiin ja niiden luontoarvoihin. Niin suojellun alan määrää, tasaista alueellista jakautumista kuin ekologista laatua on mahdollista edistää vapaaehtoisuuteen perustuvien toimenpitein taloudellisten kannusteiden avulla. Käytännön esimerkit ovat osoittaneet maanomistajien olevan valmiita lisäämään pysyvästi suojeltujen alueiden pinta-alaa, kun se tehdään maanomistajalähtöisesti ja neuvotellen.

- › Varmistetaan laadukkaalla neuvonnalla, että maanomistaja on tietoinen maillaan olevista arvokkaista luontokohteista ja erilaisista suojelun toteuttamisvaihtoehdoista.
- › Otetaan tavoitteeksi se, että suojeluvaihtoehdon valitsemisen on maanomistajalle vähintään yhtä kannattavaa kuin alueen muunlainen taloudellinen hyödyntäminen.
- › Jatketaan metsien suojelua METSO-toimintaohjelman periaatteiden mukaisesti myös METSO:n päättymisen eli vuoden 2025 jälkeen.
- › Toteutetaan Helmi-elinympäristöohjelman mukainen soiden suojelu vapaaehtoisesti ja muut ohjelman toimenpiteet maanomistajien kanssa käytäviin neuvotteluihin ja aitoon sopimiseen perustuen.
- › Varmistetaan, että suojelualueiden lisäämiseen tarvittava rahoitus on vakaata ja riittävää.

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toiminta-ohjelma METSO:n avulla yksityiset metsänomistajat ovat voineet suojella metsiensä monimuotoisuutta vuodesta 2008 lähtien. METSO on ollut menestys: vapaaehtoisuuteen perustuvan lähestymistavan, monien toteutusvaihtoehtojen ja korvauskäytäntöjen ansiosta sillä on laaja hyväksyntä. Lisäksi ohjelma on myös tutkitusti luonnon kannalta vaikuttava. METSO-väliarviointin (Ympäristöministeriö 2019) perusteella METSO-ohjelmassa on pystytty luomaan ekologisesti laadukas suojelualueverkosto, jonka toteutuksessa on onnistuttu huomioimaan myös suojelualueiden kytkeytyneisyys. METSO-suojelualueverkoston laatua on mahdollista kehittää edelleen kohdistamalla toteutusta luontoarvoiltaan erityisen arvokkaille alueille.

Luonnon monimuotoisuus on huomioitu Suomen lainsäädännössä laajasti. Luonnonsuojelulain ohella luonnon monimuotoisuutta turvataan ja edistetään lukuisissa luonnonvarojen käyttöä ohjaavissa laeissa. EU-tasolla tärkeimmät luonnonsuojelusäädökset ovat luonto- ja lintudirektiivi, jotka on toimeenpantu kansallisella lainsäädännöllä. Maanomistajien näkökulmasta erityisesti toimivat ja oikeudenmukaiset korvausjärjestelmät edesauttavat lainsäädäntöön perustuvan luonnon monimuotoisuuden huomioimisen hyväksyttävyyttä ja ilmentävät ympäristöön liittyvän vastuun jakautumista koko yhteiskunnalle.

- › Huolehditaan siitä, että luonnonsuojelulain toimintamekanismit edistävät myös tulevaisuudessa luonnon monimuotoisuuden turvaamista eri tasoilla sekä takaavat suojeluun perustuvien taloudellisten menetysten korvaamisen oikeudenmukaisesti ja viivytyksettä.
- › Varmistetaan laadukkaalla oikeusjärjestyksellä, että pakottavat toimenpiteet perustuvat aina selkeään lainsäädäntöön ja perusteluihin viranomaispäätöksiin.
- › Huolehditaan siitä, että sovellettavasta laista riippumatta maanomistajalla on perustuslain mukaisesti oikeus oikeudenmukaisten korvausten saamiseen taloudellisten menetysten yhteydessä.
- › Varmistetaan luonnonsuojelun sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys sekä luonto- ja lintudirektiivien joustavuuden toteutuminen hyödyntämällä poikkeamismahdollisuuksia esimerkiksi rahoitettujen lajien runsastuneiden kantojen seurausten hallitsemiseksi.

Kattavasta lainsäädännöstä huolimatta kaavoitusta käytetään luonnonsuojelun välineenä alueilla, joilla ei ole varsinaisen luonnonsuojelulain tai luonnonvarojen käyttöä koskevien lakien mukaan perusteita käytönrajoituksiin. Kaavoituksen käyttäminen sellaiseen suojeluun, joka ei perustu muuhun lainsäädäntöön, ei täytä hallinnon oikeusperiaatetta, oikeusturvan takeita eikä toteuta omaisuuden suojaa. Viranomaisen tulisi valita maanomistajan kannalta suotuisin väline tavoitteiden toteuttamiseen.

- › Tehostetaan omaisuuden suojaa ja maanomistajan oikeusturvaa kaavoituksessa.
- › Irrottaudutaan kaavasuojelusta ja rakennetaan tilalle vaikuttavampia ja kustannustehokkaampia keinoja, joilla erilaisiin tavoitteisiin päästään ensisijaisesti vapaaehtoisin keinoin.
- › Johdetaan kaavamääräykset laista, jolloin päällekkäinen sääntely poistuu ja viranomaisten roolit selkeytyvät.

Lähteet

Forest Europe. 2015. State of Europe's Forests 2015.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018. Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018.

Luonnonvarakeskus (Luke) / Suomen virallinen tilasto. 2019. Käytössä oleva maatalousmaa, alueittainen ennakkotieto. Verkkojulkaisu, saatavissa: <https://stat.luke.fi/kaytossa-oleva-maatalousmaa> [viitattu 6.2.2020]

Luonnonvarakeskus (Luke) / Suomen virallinen tilasto. 2019. Metsien suojeleminen 1.1.2019. Verkkojulkaisu, saatavissa: https://stat.luke.fi/metsien-suojeleminen-112019_fi [viitattu 6.2.2020]

Luonnonvarakeskus (Luke). 2019. Metsävarat. Verkkojulkaisu, saatavissa: <https://stat.luke.fi/metsavarat> [viitattu 6.2.2020]

Suomen 6. CBD-maaraportti. 2019. 6th National Report for the Convention on Biological Diversity. Verkkojulkaisu, saatavissa: <https://chm.cbd.int/pdf/documents/nationalReport6/243215/3> [viitattu 6.2.2020]

Ympäristöministeriö. 2019. Kymmenen vuotta METSOa – Väliarviointi Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman ensimmäisestä vuosikymmenestä. Ympäristöministeriön julkaisuja 2019:4.

Kuvat

s. 1 Anne Rauhamäki

s. 2, 8, 19 (yllä), 23 Airi Kulmala

s. 5, 6, 24 Lea Jylhä

s. 11 Heikki Willamo

s. 12 Liisa Pietola & Leena Mikkola

s. 14 Markku Peltola

s. 18 Jyrki Ankelo

s. 19 (alla) Katariina Vapola

s. 21 Markus Nissinen

TURVAAMME JA EDISTÄMME LUONNON MONIMUOTOISUUTTA

- › hyvillä viljely- ja metsänhoitokäytännöillä
- › kohdennetulla luonnonhoidolla ja ennallistamisella
- › maanomistajalähtöisellä vapaaehtoisella suojelulla

MTK